

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: СУЧАСНІ ТА ІСТОРИЧНІ КОНТЕКСТИ, КОМПАРАТИВНІ РЕТРОСПЕКЦІЇ, ПОВСЯКДЕННІ ПРАКТИКИ

<https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.018>
УДК 94(477)“2022”:355.48

Сергій РУДЬКО

кандидат історичних наук, доцент,
викладач кафедри тактико-спеціальних дисциплін,
Національна академія сухопутних військ
ім. гетьмана Петра Сагайдачного (Львів, Україна)
serhii.rudko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4734-4276>

ХЕРСОНСЬКА НАСТУПАЛЬНА ОПЕРАЦІЯ ЗС УКРАЇНИ (29 СЕРПНЯ — 11 ЛИСТОПАДА 2022 р.)*

Мета — реконструкція перебігу Херсонської наступальної операції ЗС України, що проводилася з 29 серпня по 11 листопада 2022 р., та визначення її стратегічного, оперативного й тактичного значення. **Методологія** ґрунтується на принципах історизму та неупередженості із застосуванням проблемно-хронологічного методу й методів воєнних наук: операційно-стратегічного, тактико-бойового аналізу, оцінки співвідношення сил, вивчення бойових дій у рамках «центрів тяжіння» та логістичних вузлів, а також критики джерел. **Наукова новизна** полягає в комплексному дослідженні бойових дій на правобережжі Херсонщини та у прилеглих районах Миколаївщини восени 2022 р., аналізі взаємодії механізованих, артилерійських, авіаційних і спеціальних підрозділів ЗС України, оцінці організації відступу російських військ і стратегічних наслідків визволення Херсона. Проведено також порівнян-

* Статтю присвячую світлій пам'яті моїх побратимів, які віддали життя в боях за свободу України: Руслана Поліщука, Сергія Федорчука, Анатолія Ролі, Ігоря Мовчана, Сергія Мішенка, Андрія Семеновича, Богдана Рокицького, Андрія Ярошика.

Цитування: Рудько С. Херсонська наступальна операція ЗС України (29 серпня — 11 листопада 2022 р.). *Український історичний журнал*. 2025. № 6 (585). С. 18—34. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.06.018>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ня Херсонської наступальної та Слобожанської контрнаступальної операцій, що дозволяє окреслити спільні й відмінні риси, визначити їх місце в еволюції українського оперативного мистецтва. **Основні результати.** Херсонська наступальна операція стала першою масштабною наступальною кампанією ЗС України в межах стратегічного розгортання війни. Вона проводилася в умовах добре підготовленої оборони противника і ґрунтувалася на системному руйнуванні його логістики й командних пунктів за допомогою високоточного озброєння. Українське командування поєднало вогневе ураження тилів із поступовим просуванням механізованих та артилерійських підрозділів. Важливе значення мала західна військово-технічна допомога. Кульмінацією стало визволення м. Херсон і всієї правобережної частини області загальною площею понад 6 тис. кв. км. Втрати ворога в техніці й живій силі були одними з найбільших у війні на той момент, а сам відступ російських військ мав істотні психологічні та стратегічні наслідки. Проведено комплексний аналіз цієї операції на основі верифікованих джерел і сучасних методів військово-історичного дослідження.

Ключові слова: *війна Росії проти України, Херсонська наступальна операція, Збройні сили України (ЗС України), військова стратегія, західна допомога.*

Проблематика Херсонської наступальної операції Збройних сил України у 2022 р. поки що не отримала системного відображення в академічній історіографії, що пояснюється відносною новизною подій і триванням російсько-української війни. Водночас наявна джерельна база дозволяє здійснити багаторівневий аналіз перебігу та значення цієї операції. Офіційні повідомлення Міністерства оборони України, Генерального штабу ЗС України, матеріали військового телебачення, брифінги представників влади забезпечують фактологічну основу дослідження, відображають хронологію подій та офіційну позицію українського командування.

Вагоме місце у висвітленні операції відіграють аналітичні звіти міжнародних дослідницьких центрів — Королівського об'єднаного інституту оборонних досліджень (англ. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, RUSI), Інституту вивчення війни (англ. Institute for the Study of War, ISW), військових порталів Defense Express і Wavell Room, де зосереджено увагу на оперативно-стратегічному рівні, логістиці, тактичних підходах українських і російських військ, а також на порівнянні Херсонської та інших кампаній війни. Важливим джерелом реконструкції стали OSINT-платформи (насамперед DeepStateMap), які в режимі реального часу фіксували зміни лінії фронту: вони вирізняються інформативністю та оперативністю, дозволяють відтворювати перебіг бойових дій.

Спроби осмислити місце Херсонської наступальної операції у загальній структурі війни зробили автори колективних праць, де систематизовано досвід ведення бойових дій у 2022—2023 рр. Тут узагальнено перебіг кампаній, відображено офіційну позицію державних і військових інституцій, подано перші схематичні інтерпретації, а також забезпечено початковий рівень узагальнення фактологічного матеріалу, що дозволяє відстежити еволюцію поглядів на українське військо мистецтво [1—5]. Особливо важливі у цьому контексті нові видання. Так, у колективній монографії 2023 р. узагальнено досвід різних видів і родів військ, подано аналітичну реконструкцію кампаній 2022 р., серед яких розглянуто й визволення правобережної частини Херсонщини як одну з ключових подій [6]. Аналогічний аналітичний

підхід спостерігаємо й у тематичному збірнику, що побачив світ того ж таки 2023 р., де в одній із розвідок окреслено поетапність бойових дій, визначено вирішальні чинники успіху ЗС України, зокрема логістичну ізоляцію угруповання противника та реалізацію інформаційно-психологічних заходів перед наступом [7].

Серед монографічних досліджень, присвячених повномасштабному вторгненню РФ, особливе місце посідає праця В. Головка, в якій висвітлено політичні, військові та соціальні аспекти війни, приділено увагу південному операційному напрямку, а визволення Херсона трактується як стратегічний перелом у перебігу кампанії [8]. У спільній праці А. Харука та М. Жирохова зроблено спробу системного опису бойових дій на всій протяжності лінії бойового зіткнення [9]. Розділ, підготовлений М. Жироховим («Херсон: південь у вогні»), містить реконструкцію подій, аналіз логістичних і командних рішень, що зумовили успіх операції, а також оцінку її наслідків для подальших дій наших військ. Окремі публіцистичні розвідки цього автора доповнюють академічні дослідження практичними спостереженнями щодо динаміки операцій, значення західного озброєння та загалом технологічного фактора у визволенні Херсонщини [10].

Отже історіографія Херсонської наступальної операції представлена широким колом праць — від колективних видань до авторських монографій і публіцистичних розвідок, які поступово формують багаторівневу картину подій осені 2022 р. В наукових та аналітичних працях простежується поступовий перехід від описово-хронологічного до концептуального рівня, що поєднує історико-оперативний і стратегічний підходи. Це свідчить про становлення окремого напрямку воєнно-історичних досліджень, у межах якого Херсонська операція розглядається не лише як локальна кампанія, а як ключовий етап еволюції українського оперативного мистецтва та контр наступальної стратегії 2022 р.

Вагомим компонентом джерельної бази стали матеріали провідних міжнародних та українських медіа, які не лише фіксують події, а й репрезентують свідчення учасників, відображають міжнародний резонанс. Окрему цінність мають дослідження правозахисних організацій (зокрема Human Rights Watch), що зафіксували гуманітарний вимір кампанії. Важливим доповненням слугують також спогади безпосередніх учасників бойових дій, у тому числі матеріали з особистого архіву автора, що дозволяють уточнити окремі епізоди операції.

Узагальнюючи, маємо відзначити репрезентативність і різноаспектність джерельної бази, яка охоплює офіційний, аналітичний, медійний, науковий, громадський сегменти, та водночас відсутність спеціальних академічних праць, присвячених безпосередньо Херсонській наступальній операції, що підтверджує актуальність і зумовлює наукову новизну нашого дослідження.

29 серпня 2022 р. ЗС України розпочали масштабний наступ у Херсонській обл., маючи на меті звільнення її правобережної частини та обласного центру від російських окупантів. Херсонський напрям від початку повномасштабного вторгнення розглядався як один із ключових у стратегічних планах противника, адже контроль над регіоном відкривав можливості для утримання сухопутного коридору до Криму та створював плацдарм для подальшого наступу на південному опе-

раційному театрі [1]. Саме тому Херсонська наступальна операція стала однією з ключових подій другої половини 2022 р. Битва тривала до 11 листопада 2022 р., коли українські війська ввійшли в місто. Важливість її визначається не лише поверненням стратегічно значущої території, але й демонстрацією здатності України проводити успішні наступальні операції проти підготовленого противника, який має значну перевагу у живій силі й техніці.

Стратегічний контекст

Херсон був єдиним обласним центром України, захопленим Росією в перші тижні повномасштабного вторгнення, і мав виняткове стратегічне значення. Контроль над ним давав росіянам плацдарм на правому березі Дніпра, відкривав шлях на Миколаїв та Одесу, забезпечував сухопутний коридор до окупованого Криму. Крім того, через Каховську ГЕС у Херсонській обл. проходив канал постачання дніпровської води на Кримський півострів, що додавало важливості регіону [11]. Усвідомлюючи загрозу, українське командування влітку 2022 р. почало формувати умови для майбутнього контрнаступу на півдні.

Наші війська ще з липня 2022 р. регулярно завдавали високоточних ударів, зокрема з реактивних систем залпового вогню HIMARS, знищуючи склади боєприпасів, командні пункти, Антонівський міст через Дніпро та розташовані поряд понтонні переправи. 29 серпня розпочалась операція, яка мала вигляд активізації дій на херсонському напрямку. На початковому етапі необхідно було відволікти увагу противника та змусити його почати переміщення ресурсів. Лише у середині вересня, після успішного просування на Харківщині, цей наступ набув повної потужності. Його розвиток значною мірою забезпечили наші попередні удари, які завдали суттєвих втрат у живій силі, техніці, боєприпасах і паливно-мастильних матеріалах, сконцентрованих на правобережжі Херсонщини [5, с. 41; 7]. До початку наступу основні переправи через Дніпро були настільки ушкоджені, що стали непроїзними для важкої техніки. Тож загроза логістичної ізоляції російського угруповання на правобережжі посилювалася.

Політичне керівництво України також наполягало на проведенні наступальної операції, аби продемонструвати західним союзникам здатність повертати окуповані території. Станом на літо 2022 р. вичерпувалися власні запаси радянських боєприпасів, наростала потреба в подальшій військовій підтримці з боку Заходу, отже успішний наступ міг зміцнити довіру партнерів і мотивувати їх до постачання зброї й техніки. Водночас українське командування усвідомлювало ризики: херсонський напрямок було відкрито проголошено пріоритетним, що дало змогу росіянам підготувати тут оборону, та, реагуючи на українські сигнали про контрнаступ, ще у серпні перекинути значні підкріплення в район Херсона [12].

На правобережжі Дніпра РФ зосередила одне з найпотужніших своїх угруповань. У серпні 2022 р. сили противника на таврійському та південнобузькому напрямках зведено в угруповання військ «Південь» під командуванням генерала армії С. Суворовікіна. Для цього було зосереджено близько 47 батальйонно-тактич-

них груп (із них 27 у резерві) та 1 оперативний батальйон, сформовані зі з'єднань і частин 8-ї, 49-ї, 58-ї загальновійськових армій, 1-го й 22-го армійських корпусів, а також окремих підрозділів 35-ї армії Східного військового округу, повітряно-десантних, берегових військ і морської піхоти Чорноморського флоту, а також приватної військової компанії «Редут». Ядро становили підрозділи ПДВ, передусім 76-та гвардійська десантно-штурмова дивізія та 83-тя десантно-штурмова бригада, а також кілька окремих десантно-штурмових полків. До складу угруповання входили й частини 22-го армійського корпусу Чорноморського флоту, зокрема 126-та бригада берегової оборони, 205-та окрема мотострілецька бригада 49-ї армії. Загальна чисельність сил на правобережному плацдармі сягала 40—42 тис. осіб, вони мали на озброєнні танки, бойові машини піхоти, артилерію та були підсилені мобілізованими резервістами. Саме це угруповання вважалось одним із найбільш боєздатних у складі російської армії. В районі Херсона окупанти створили щонайменше три рубежі оборони, вибудувавши щільну ешелоновану систему укріплень [1, с. 164; 13—16].

Зреагувавши на загрозу українського наступу, росіяни почали перекидати на херсонський напрямок окремі частини 1-ї гвардійської танкової армії, які раніше діяли на Харківщині, зокрема 147-й самохідно-артилерійський полк 2-ї мотострілецької дивізії [17, с. 9]. Перед українськими силами стояло надскладне завдання — атакувати добре укріпленого ворога, який очікував на наш наступ.

Вихідні позиції української армії на півдні включали два оперативні угруповання військ: «Миколаїв» (діяло із заходу, на напрямку Миколаїв — Херсон), «Кривий Ріг» (на північному напрямку, з боку Давидового Броду — Берислава). Загальне керівництво здійснював командувач оперативного командування «Південь» генерал-майор А. Ковальчук. У координації з ним діяли командувач угруповання на криворізькому напрямку бригадний генерал М. Драпатий, бригадний генерал А. Грицьков, командувач із боку Миколаївщини бригадний генерал А. Гнатов, а також бригадний генерал О. Тарнавський. У південно-західній оперативній зоні у серпні 2022 р. війська були об'єднані в оперативно-стратегічне угруповання «Олександрія», до складу якого входили оперативні угруповання військ «Примор'я» та «Каховка» [18].

До сил і засобів оперативного командування «Південь», зосереджених для підготовки та проведення Херсонської наступальної операції, входили формування сухопутних, десантно-штурмових військ, ВМС, територіальної оборони, підрозділи Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Склад угруповання включав окремі 24-ту, 28-му, 63-тю механізовані, 57-му, 59-ту мотопіхотні, 60-ту піхотну та 128-му гірсько-штурмову бригади. В наступальній операції брали участь формування морської піхоти: окремі 35-та і 36-та бригади, а також 406-та артбригада. З боку десантно-штурмових військ була задіяна 46-та окрема аеромобільна бригада. В бойових діях брали участь підрозділи територіальної оборони: окремі 123-тя, 124-та, 126-та, 129-та, 241-ша бригади, Інтернаціональний легіон ТрО України [1, с. 164].

На початку контрнаступу лінія бойового зіткнення на правобережжі Дніпра простягалася приблизно на 222 км, охоплюючи значну частину Херсонської та

Миколаївської областей. Південний відтинок фронту проходив через Олександрівку, Правдине, Солдатське, Благодатне, Тернові Поди, Любомирівку, Максимівку, Новопетрівку. Далі він тягнувся через район Снігурівки й уздовж річища Інгульця, де українські війська утримували плацдарм на його лівому березі в околицях Андріївки, Сухого Ставка, Білогірки. Північніше від Білогірки лінія також проходила по Інгульцю до Архангельського, а потім простягалася через Ольгинне, Високопілля, Нововознесенське, Миродлюбівку, Любимівку, Петрівку, Золоту Балку. Уздовж усієї цієї лінії противник вибудував глибоко ешелоновану оборону з кількома укріпленими рубежами та підготовленими вогневими позиціями, що значно ускладнювало просування українських сил [19].

Напередодні наступу склалася ситуація, коли російське угруповання на Херсонщині, з одного боку, було дуже потужним, а з іншого — вразливим у стратегічному сенсі. Зосередження великої кількості військ на правому березі означало ризик для ворога: в разі успішного українського наступу ці сили могли бути відрізаними від постачання і шляхів відходу, оскільки всі стаціонарні мости через Дніпро перебували під нашим вогневим контролем. Українське командування, усвідомлюючи це, обрало стратегію поступового виснаження та ізоляції противника, а не фронтального прориву за будь-яку ціну. Як відзначають військові аналітики, називати дії ЗС України під Херсоном саме контрнатупом у класичному розумінні цього слова не зовсім коректно — радше це була операція з примусу російських військ до відступу шляхом відсікання їх від логістики та створення безвихідної ситуації [20].

Важко переоцінити роль західної допомоги в перемозі під Херсоном. Однією з перших високоточних систем, яка продемонструвала ефективність на південному напрямку, стала гаубиця М777 під 155-мм керований артилерійський снаряд «Excalibur». Саме цими боеприпасами вдалося знищити низку важливих цілей, включно з бронетехнікою та опорними пунктами противника, що істотно вплинуло на зниження боєздатності російських підрозділів у серпні 2022 р.¹

Початковий етап операції

Наступальні дії розпочалися вранці 29 серпня 2022 р. одночасними ударами українських військ на кількох напрямках правобережної частини Херсонщини. За повідомленням оперативного командування «Південь», уже в перший день наступу перша лінія оборони росіян була прорвана [11, с. 103]. Під постійним вогневим контролем перебували ключові переправи Херсонщини: Антонівський, Каховський і

¹ Усноісторичний архів автора.

У статті використано неопубліковані спогади та усні свідчення командира одного з підрозділів батальйону, в якому автор проходив службу, а також начальника штабу бригади, залученої до Херсонської наступальної операції. Автор брав безпосередню участь у бойових діях у складі зазначеного підрозділу, тому частина інформації ґрунтується на власних спостереженнях і записах. Інтерв'ювання проводилося 2025 р. з метою уточнення обставин подій, особливостей управління та взаємодії підрозділів. Особисті дані респондентів захищені.

Дар'ївський автомобільні, Антонівський залізничний мости, які використовувалися для перекидання російських військ і техніки. Українські сили завдали масованих ударів по позиціях противника у Херсонському та Бериславському районах, активізували авіацію, вивели з ладу основні мости під Херсоном і знищили наведені ворогом понтонні переправи [21]. Це поставило російське угруповання у скрутне становище та різко ускладнило постачання з окупованого Криму й лівобережжя області.

Наступ відбувався в умовах відкритої степової місцевості, що значно утруднювало дії українських військ. Відсутність лісів і висот, наявність лише поодиноких лісо-смуг, а також густа мережа зрошувальних каналів завширшки 5—15 м і завглибшки 1—3 м давали противнику вигідні рубежі для оборони. Росіяни ефективно використали каналну систему для побудови позицій, що вповільнило просування наших підрозділів у перші дні операції². Попри її початковий відволікаючий характер, українські війська швидко досягли тактичних успіхів. Уже 4—6 вересня 2022 р. було звільнено низку населених пунктів на півночі Херсонщини — Високопілля, Ольгине, Благодатівку, Любомирівку. 7 вересня 128-ма окрема гірсько-штурмова бригада звільнила Нововознесенське та частково встановила контроль над територіями поблизу Тернових Подів і Благодатівки [2, с. 106—107].

Одним із перших помітних досягнень також стало просування в районі с. Правдине (миколаївський напрямок). За даними розвідки, на цьому рубежі оборону тримав 56-й десантно-штурмовий полк 7-ї дивізії ПДВ РФ. Український наступ виявився частково неочікуваним для противника, що дозволило прорвати передню лінію, зайняти кілька позицій і тимчасово закріпитися у Правдиному. Втім залучення росіянами резервів зі складу 72-ї мотострілецької бригади змусило наші підрозділи за два дні боїв відступити на вихідні рубежі. Противник у цих зіткненнях зазнав значних втрат³.

На відміну від стрімкого наступу на Харківщині на початку вересня, просування на Херсонщині було поступовим. Українські війська діяли обережно, намагаючись зберігати особовий склад і техніку та уникати потрапляння у ворожі «вогневі мішки». Росіяни добре підготувалися до оборони: попри проблеми з постачанням (через удари по мостах забезпечення правобережного угруповання залежало від уразливих понтонів і поромів), противник створив глибоко ешелоновану оборону з пристріляними секторами та облаштованими протитанковими засідками на загрозливих напрямках. Перші наші успіхи були локальними, супроводжувалися відчутними втратами в особовому складі й техніці [22].

За перший тиждень вересня наступальні дії на північному заході Херсонської обл. розвивалися повільно: вдалося звільнити кілька сіл, серед яких ключовим стало Високопілля, розташоване на височині з важливим тактичним значенням. Після цього українські війська зачистили від противника прилеглі населені пункти, зокрема Ольгине, Нововознесенське й Миролюбівку, та просунулися південніше. Варто зазначити, що ще у другій половині липня наші підрозділи форсували р. Інгу-

² Там само.

³ Там само.

лець і створили плацдарм на її лівому березі в районі сіл Андріївка, Сухий Ставок, Білогірка. У вересні цей плацдарм був суттєво розширений: війська просунулися вперед і вийшли до Новогродневого, Малої Сейдеминухи, Безіменного, Костромки, Щасливого, Брусинського. Проте більшість цих населених пунктів тоді перебували в районі активних бойових дій і не були повністю закріплені, залишаючись у «сірій зоні». Загалом упродовж вересня українська армія поступово проривала ешелоновану оборону противника на північному заході Херсонщини та створювала умови для подальшого наступу на бериславському напрямку [2, с. 107, 110].

Попри це, динаміка на Херсонщині залишалася стриманою. Оскільки наступ не був несподіваним, росіяни встигли перекинути підкріплення й намагалися контратакувати, аби повернути втрачені позиції. Наші війська зазнавали втрат у живій силі й техніці, противник переважав у щільності артилерійського вогню. Вже в перший тиждень наступу кількість пораних українських військовиків була значною, що відображало ціну просування на півдні [12]. За офіційними даними, основні втрати ЗС України за весь 2022 р. припали на дві кампанії — оборону Донбасу у травні — червні й наступ на Херсонщині восени. Бригади, що воювали від початку вторгнення, втратили значну частину особового складу й техніки саме в боях під Херсоном [22]. Наступ просувався не так швидко, як сподівалися, але план командування полягав у тому, щоб радше виснажити ворога, ніж рватися вперед за всяку ціну.

Суттєвим фактором впливу стала паралельна наступальна операція на Харківщині в першій половині вересня 2022 р. Скориставшись тим, що росіяни стягнули резерви саме під Херсон (оскільки очікували тут головного удару), було розпочато раптові дії на східній ділянці фронту. Внаслідок харківського наступу з 6 по 12 вересня звільнено понад 8 тис. кв. км території, включно з важливими логістичними вузлами Куп'янськом, Ізюмом [17, с. 5]. Цей успіх не лише суттєво послабив позиції РФ на сході, але й мав прямий вплив на ситуацію під Херсоном. По-перше, російське командування впало у «стратегічну паніку», усвідомивши, що, тримаючи на Херсонщині елітні частини, вони оголили інші ділянки. По-друге, стала очевидною недостатність сил для утримання суцільної лінії оборони по всьому фронту, резервів бракувало. У відповідь на харківську катастрофу Кремль був змушений 21 вересня 2022 р. оголосити «часткову мобілізацію» [23], аби хоч якось компенсувати нестачу живої сили. Однак мобілізовані прибули на фронт лише за кілька тижнів і мали недостатню підготовку. Для херсонського напрямку успіх на Харківщині означав, що стратегічна ініціатива дедалі більше переходить до ЗС України. Як згодом відзначили аналітики Королівського об'єднаного інституту оборонних досліджень, звільнення Херсона мало велике політичне значення, але саме неочікувана масштабність успіху під Харковом найбільше переконала Захід у тому, що Україна здатна завдати поразок Росії та повертати втрачені території. Це вплинуло на подальше збільшення обсягів допомоги нашій країні наприкінці 2022 — на початку 2023 рр. [22]. Таким чином, у вересні 2022 р. склалась унікальна ситуація: українська армія одночасно вела дві наступальні операції — стрімку на сході й повільнішу на півдні, які доповнювали одна одну та змушували противника розпорошувати як увагу, так і ресурси.

Розвиток наступальних дій у жовтні 2022 р.

У жовтні 2022 р. контрнаступ на Херсонщині набув нової динаміки. Попри те, що росіяни підтягнули частину мобілізованих резервів і намагалися втримати оборону, наші війська системно нарощували тиск. Було застосовано комбіновану тактику: тривало методичне знищення високоточними засобами ворожих тилових об'єктів (склади, казарми, транспорт) й паралельно шукалися слабкі місця для локальних проривів [24].

У жовтневих боях українське командування ефективно поєднувало дані розвідки, удари артилерії та авіації з наступом піхоти на окремих ділянках, що забезпечувало поступове просування вперед [6]. Уже 1—5 жовтня Сили оборони України звільнили низку населених пунктів у північній частині правобережжя, зокрема Золоту Балку, Хрещенівку, Гаврилівку, Михайлівку, Новоолександрівку, Дудчани, Велику й Малу Олександрівку, Давидів Брід, Новопетрівку. За даними заступника начальника Головного оперативного управління Генштабу ЗС України бригадного генерала О. Громова, з 1 жовтня на херсонському напрямку противника було вибито з 29 населених пунктів, а глибина просування військ на окремих ділянках досягла 10—20 км. Подальший розвиток наступу вздовж правого берега Дніпра й лівого берега Інгульця призвів до руйнування російської оборони в північно-східному секторі. Втрачаючи позиції, ворог намагався закріпитися на новому рубежі Сухий Ставок — Борозенське — Суханове — Милове, здійснюючи контратаки в районах Давидів Брід, Зелений Гай — Тернові Поди, Мала Олександрівка, проте зазнавав втрат і відступав [3, с. 106—107; 25].

У середині жовтня українські війська закріплювалися на звільнених територіях і готувалися до наступного ривка. 6—10 жовтня тривало облаштування опорних пунктів на східному березі р. Інгулець, зосередження підрозділів у районах Давидового Броду та Малої Олександрівки, відбиття контратак противника й одночасно блокування його угруповання ракетно-артилерійськими ударами по місцях скупчення в Борозенському, Голій Пристані, Чернобаївці, а також по складах боеприпасів і пального у Херсонському й Бериславському районах [4, с. 164—165].

У другій декаді жовтня бої на правобережжі знову загострилися. 11—15 жовтня російські війська намагалися контратакувати в районах Іщенки, Костромки, Сухого Ставка, а також штурмували спостережні пости біля Трифонівки. Всі ці спроби завершилися невдачею: противник зазнав відчутних втрат і був змушений відступити. Водночас українські підрозділи розвивали наступ від Давидового Броду в напрямку Іщенки та Костромки, а також просувалися вглиб Бериславського р-ну, закріплюючись у Нововасилівці, Новогригорівці, Новій Кам'янці, Трифонівці, Червоному. Ракетно-артилерійські підрозділи знищили низку позицій російської ГПО в Бериславському й Каховському районах та уразили місця зосередження особового складу й техніки противника [3, с. 107]. До середини жовтня наші війська фактично витіснили окупантів із більшості населених пунктів півночі Бериславського р-ну, відсунувши фронт до Берислава. За даними Генерального штабу, станом на 24 жовтня 2022 р. на Херсонщині було звільнено до 90 населених пунктів [26].

Упродовж вересня — жовтня 2022 р. українські ракетно-артилерійські частини зосереджували зусилля на ураженні ключових об'єктів противника, зокрема Антонівського автомобільного й залізничного мостів, понтонних переправ, складів боєприпасів, командних пунктів. До кінця жовтня вони вийшли на вигідні рубежі, що дозволило взяти під вогневий контроль майже всі основні шляхи постачання російських сил на правому березі. Постійні удари по логістичній інфраструктурі, в поєднанні з операціями з радіоперехоплення і збору даних із відкритих джерел, дозволяли своєчасно виявляти ознаки зміни тактики ворога та його підготовки до відступу, а ситуація для російського угруповання ставала дедалі критичнішою⁴.

Хоча росіяни все ще здійснювали постачання через Дніпро за допомогою поромів і барж, цей процес ускладнювався щоденно. Обладнані ворогом до п'яти понтонно-поромних переправ дозволяли утримувати угруповання чисельністю понад 40 тис. осіб і продовжувати опір до листопада. Проте восени почалися дощі, попереду була зима — Дніпро мав увійти у сезонну повінь, а з настанням морозів — укритися кригою. Російське командування усвідомило, що перед зимою становище стане критичним: після 20 днів морозів Дніпро замерзне, що остаточно унеможливить поромне сполучення. Тоді угруповання на правому березі неминуче буде відрізане і приречене [27]. Крім того, окупанти зазнавали тиску з тилу: українські партизани й місцеве населення передавали інформацію про їхні переміщення, а СБУ регулярно оприлюднювала перехоплення переговорів, що свідчили про погіршення морально-психологічного стану росіян.

У самій РФ 8 жовтня було призначено нового командувача «спеціальної воєної операції» — генерала С. Суворікіна, який отримав наказ «стабілізувати фронт» після поразок вересня. Оцінивши ситуацію, він вирішив не чекати катастрофи й готувати організований відступ із правого берега Дніпра [28]. Як пізніше стало відомо з трофейних документів, реальну підготовку до евакуації військ із Херсона почали вже 21 жовтня — було складено детальний графік виведення підрозділів і техніки, віддано розпорядження про згортання об'єктів тощо [29].

Наприкінці жовтня — на початку листопада 2022 р. на фронті розпочалась оперативна пауза: українські сили не поспішали стрімко атакувати Херсон, остерегаючись пастки, а росіяни тим часом дедалі більше схилилися до відходу. Кремль ухвалив непросте політичне рішення: залишити обласний центр, який за кілька тижнів до того був навіть уже «приєднаний» до РФ (В. Путін оголосив про це 30 вересня [2, с. 104]). Щоб пом'якшити неминучий репутаційний удар, окупаційна влада задалегідь провела примусову евакуацію населення з Херсона (людей вивозили на лівий берег під приводом «убезпечення від українських обстрілів»). Водночас російське командування готувало інформаційне обґрунтування відступу: наприкінці жовтня С. Суворікін заявив, що «не виключає складних рішень щодо Херсона», фактично анонсувавши можливий відхід [30].

⁴ Там само.

Визволення Херсона, завершення операції

На початку листопада 2022 р. розвідка ЗС України зафіксувала чіткі ознаки підготовки відходу російських військ із правобережної частини Херсонської обл. 6—8 листопада безпілотники літакового типу змогли провести розвідку територій, раніше прикритих системами радіоелектронної боротьби, що підтвердило зменшення активності противника й виведення ним частини підрозділів⁵.

9 листопада 2022 р. під час телезвернення командувач С. Суворовікін повідомив міністрові оборони РФ С. Шойгу, що подальше утримання Херсона без катастрофічних втрат неможливе, та запропонував відвести війська на лівий берег Дніпра, «щоб зберегти життя особового складу та боєздатність угруповання». С. Шойгу публічно погодився й віддав наказ про відступ [31—32]. Для багатьох спостерігачів це стало несподіванкою. Українська сторона теж спершу поставилася з пересторогою — чи це не пастка [33], проте вже за дві доби стало очевидно, що ворог дійсно залишає позиції. Відхід проводився організовано: задалегідь були підготовлені переправи, човни, баржі, відступ здійснювався переважно вночі під прикриттям артилерії.

У грудні 2022 р. Human Rights Watch задокументувала масштабне пограбування російськими військами й цивільними, котрі діяли під їхнім контролем, культурних інституцій Херсона. Під час відступу окупанти вивезли близько 10 тис. картин та експонатів із Херсонського художнього, тисячі з обласного краєзнавчого музеїв (включно зі скіфським золотом, античними амфорами, іконами, імперськими медалями), а також історичні документи з державного архіву. Прихопили навіть останки князя Г. Потьомкіна зі Свято-Катерининського собору. За свідченнями очевидців і співробітників згаданих установ, «операція» була ретельно організована — із залученням «мистецтвознавців» і за підтримки силових структур РФ. Human Rights Watch кваліфікувала ці дії як військовий злочин, що має ознаки системного нищення української культурної спадщини та спроби позбавити націю її історичної пам'яті [34].

Під час відступу російські війська знищили ключові переправи через Дніпро, зокрема підірвали Антонівський автомобільний і залізничний мости й понтонну переправу, щоб унеможливити їх використання українськими силами. Водночас противник застосував тактику «випаленої землі»: практично всі дороги, поля та околиці населених пунктів були щільно заміновані, що мало на меті уповільнити просування ЗС України. За свідченнями учасників бойових дій, значна частина втрат українських підрозділів у цей період була спричинена саме мінною небезпекою. На місцевому рівні відхід супроводжувався ознаками дезорганізації — частина підрозділів залишалися в місті чи потрапили в полон, а окремих військовиків їхні ж командири покинули напризволяще. Водночас у стратегічному вимірі це була підготовлена операція з руйнуванням інфраструктури і прикриттям переправ. Після отримання підтвердженої інформації про відступ противника українські війська розпочали обережне просування, здійснюючи ретельну перевірку й розмінування території. Ситуація залишалася складною через масове мінування й численні пастки противника [35]⁶.

⁵ Там само.

⁶ Там само.

Кульмінаційним моментом операції стало звільнення ключових населених пунктів на південному напрямку. 10 листопада 2022 р. почалося швидке просування наших сил углиб залишених противником позицій. Одним із важливих тактичних успіхів стало зайняття м. Снігурівка — стратегічного вузла на межі Херсонської та Миколаївської областей. 131-й окремий розвідувальний батальйон увійшов до міста, закріпивши контроль над ним [36]. Цей епізод став маркером остаточного краху російської оборони на всьому південному плацдармі. 11 листопада українські війська без бою ввійшли у Херсон. Період російської окупації, що тривав понад 8 міс., завершився. Цього ж дня відбулося повне визволення правобережної Херсонщини, коли, окрім самого обласного центру, під контроль ЗС України перейшли 200 населених пунктів [9, с. 183; 10; 37].

Ворог відступив, переформатувавши оборону на лівому березі Дніпра. Кремль намагався представити відхід як «жест доброї волі», та навіть російські військові аналітики визнали це важкою поразкою. За оцінками експертів, відступ був виправданим — виснажені сили на правому березі могли опинитися в пастці, тож рішення російського командувача відвести їх на зміцнений лівий берег дійсно врятувало значну частину особового складу й техніки [38]. На ранок 11 листопада Міністерство оборони РФ оголосило про «повне завершення» відведення військ із правобережжя Дніпра («без втрат особового складу»), заявивши, що на протилежному боці річки не залишилося «жодної одиниці техніки». Західні джерела, втім, оцінювали чисельність угруповання, яке вдалося евакуювати, у 20—30 тис. військово-службовців і кілька тисяч одиниць бойової техніки. Швидкість відступу виявилася більшою, ніж очікувало українське командування, що фактично дозволило росіянам уникнути розгрому на правобережжі [39]. Тож відступ російських військ із Херсона хоч і був для РФ принизливим, але мав організований характер, різко контрастуючи з панічною втечею під Ізюмом у вересні 2022 р.

Командувач оперативного командування «Південь» генерал-майор А. Ковальчук в інтерв'ю телеканалу «Sky News» визнав: операція зі звільнення Херсона стала успішною на 50—60 %. Він підкреслив, що головною метою було повне знищення російських сил на правому березі Дніпра, однак через обмежений час і дефіцит боєприпасів досягти цього не вдалося. Значна частина російських військ змогла відступити і згодом була перекинута на східну ділянку фронту. Інша частина продовжувала завдавати артилерійських ударів по правобережжю [40]. Таким чином, хоча стратегічної мети було досягнуто — правий берег звільнено, — операція не принесла повного військового результату.

11 листопада 2022 р. битва за Херсон завершилася перемогою ЗС України. Російські війська залишили весь правобережний плацдарм, утративши єдиний обласний центр, захоплений після 24 лютого 2022 р., а також стратегічний вихід на західний берег Дніпра. Для України це була масштабна наступальна операція, яка призвела до відновлення контролю над великим містом і територією площею близько 6200 кв. км.

* * *

Херсонська операція засвідчила, що українська армія здатна до масштабних наступальних дій проти укріпленого й чисельного противника. Її перебіг довів ефективність стратегії виснаження, коли основний акцент робиться не на швидкий прорив, а на системне руйнування логістики й тилів ворога. Тут поєднувалися різні елементи: удари по комунікаціях, поступове просування механізованих підрозділів, використання дронів і високоточної зброї. Операція показала, що командування ЗС України навчилося гнучко поєднувати маневр і вогневе ураження, зберігаючи особовий склад та досягаючи стратегічного результату. Водночас визволення Херсона мало політичний і моральний ефект, що виходив за межі суто військових здобутків. Це було перше велике місто, з якого російські війська були змушені відступити, що зміцнило віру українського суспільства в перспективу звільнення всієї території нашої держави. Для зовнішніх партнерів цей результат став підтвердженням доцільності подальшої підтримки України сучасним озброєнням. Тактика противника, спрямована на масове мінування місцевості, показала необхідність завчасної підготовки до подібних сценаріїв у майбутньому. Це виявило і проблемні моменти операції: значні втрати особового складу від мінної небезпеки продемонстрували, що для подальших наступальних дій потрібне істотне посилення інженерного забезпечення, насамперед засобів розмінування. Таким чином, Херсонська наступальна операція стала не лише підтвердженням боєздатності ЗС України, а й джерелом важливих уроків для подальшого планування масштабних наступальних дій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Rik viiny za svobodu: Voienno-istorychni narys rosiisko-ukrainskoi viiny (24.02.2022 — 24.02.2023) u 4 kn. Kn. II. Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Рік війни за свободу: Воєнно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022 — 24.02.2023) у 4 кн. Кн. II. Київ, 2023. 198 с.].
2. Voienno-istorychni opys rosiisko-ukrainskoi viiny. Vyp. 7: veresen 2022 r. Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Вип. 7: вересень 2022 р. Київ, 2022. 168 с.].
3. Voienno-istorychni opys rosiisko-ukrainskoi viiny. Vyp. 8: zhovten 2022 r. Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
[Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Вип. 8: жовтень 2022 р. Київ, 2022. 192 с.].
4. Rik viiny za svobodu: Voienno-istorychni narys rosiisko-ukrainskoi viiny (24.02.2022 — 24.02.2023) u 4 kn. Kn. III. Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Рік війни за свободу: Воєнно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022 — 24.02.2023) у 4 кн. Кн. III. Київ, 2023. 198 с.].
5. Kyrydon, A. (Ed.). Rosiisko-ukrainska viina: Entsyklopedychnyi hlosarii. 1. Kyiv: Entsyklopedychne vydavnytstvo, 2024 [in Ukrainian].
[Російсько-українська війна: Енциклопедичний глосарій. За заг. ред. А. Киридон. Вип. 4. Київ: Енциклопедичне видавництво, 2024. 352 с.].
6. Koval, M.V. (Ed.). Rik nezlamnosti: krakh operatsii «Z». Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Рік незламності: крах операції «Z». Ред. М.В. Коваль. Київ: Видання НУОУ, 2023. 296 с.].

7. Drapatyi, M. Krov Dniprom teche: Khersonska nastupalna operatsiia. *Istoriia viiny: realii ta uroky, stratehiia maibutnoho*. Kyiv, 2023 [in Ukrainian].
[Драпатий М. Кров Дніпром течє: Херсонська наступальна операція. *Історія війни: реалії та уроки, стратегія майбутнього*. С. Шапгала, С. Хлонь, О. Пагіря та ін. Київ, 2023. С. 118—129].
8. Holovko, V. Vtorhnnennia: 2022: Shyrokomasshtabna ahresiiia Rosii proty Ukrainy. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2023 [in Ukrainian].
[Головко В. Вторгнення: 2022: Широкомасштабна агресія Росії проти України. Київ: Інститут історії України НАН України, 2023. 602 с.].
9. Kharuk, A. & Zhyrokhov, M. Voiova khronika 2022 r. Kyiv, 2024 [in Ukrainian].
[Харук А., Жирохов М. Бойова хроніка 2022 р. Київ, 2024. 240 с.].
10. Zhyrokhov, M. Vid Kyieva do Khersona: choho dosiahnuly ZSU za 300 dniv viiny. *Apostrof*. 20.12.2022. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2022-12-20/ot-kieva-do-hersona-chego-dobilis-vsu-za-300-dney-voynui/49483> [in Ukrainian].
[Жирохов М. Від Києва до Херсона: чого досягли ЗСУ за 300 днів війни. *Апостроф*. 20.12.2022. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/2022-12-20/ot-kieva-do-hersona-chego-dobilis-vsu-za-300-dney-voynui/49483> (дата звернення: 25.08.2025)].
11. Miller, M. Why Putin will fight for Kherson: Fresh water and land bridge to Crimea. *The Washington Post*. 03.11.2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/03/kherson-kakhovka-water-crimea-battle/> (дата звернення: 20.08.2025).
12. Khurshudyan, I., Sonne, P., Morgunov, S. & Hrabchuk, K. Inside the Ukrainian counteroffensive that shocked Putin and reshaped the war. *The Washington Post*. 29.12.2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/12/29/ukraine-offensive-kharkiv-kherson-donetsk> (дата звернення: 20.08.2025).
13. Miller, S. Russia's withdrawal from Kherson. *Wavell Room*. 06.01.2023. URL: <https://wavell-room.com/2023/01/06/russias-withdrawal-from-kherson/> (дата звернення: 20.08.2025).
14. Kevlyuk, V. Battles In the South of Ukraine: What Is Happening In the Steppes of Kherson Oblast. *Defense Express*. 18.10.2022. URL: https://en.defence-ua.com/analysis/battles_in_the_south_of_ukraine_what_is_happening_in_the_steppes_of_kherson_oblast-4574.html (дата звернення: 20.08.2025).
15. Stepanenko, K., Hird, K., Lawlor, K., Bailey, R., Mappes, G. & Kagan, F. Russian Offensive Campaign Assessment, October 4. *ISW Press*. 04.10.2022. URL: <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-october-4> (дата звернення: 20.08.2025).
16. Payne, S. Ukraine Situation Report: Another Week, Another Fired Russian General. *The War Zone*. 29.10.2022. URL: <https://www.twz.com/ukraine-situation-report-another-week-another-fired-russian-general> (дата звернення: 20.08.2025).
17. Kharuk, A. Slobozhanska nastupalna operatsiia: peredumovy i pershyi etap (6—12 veresnia 2022 r.). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. 2023. 1: 5-19. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.005> [in Ukrainian].
[Харук А. Слобожанська наступальна операція: передумови і перший етап (6—12 вересня 2022 р.). *Український історичний журнал*. 2023. № 1. С. 5—19. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.005>].
18. U Minoborony nazvaly pryzvyshcha komanduvachiv, yaki keruiut kontrnastupom ZSU na pivdni. *Radio Svoboda*. 12.11.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kontrnastup-zsu-na-pivdni-minoborony-viyna/32127919.html> [in Ukrainian].
[У Міноборони назвали прізвиська командувачів, які керують контрнаступом ЗСУ на півдні. *Радіо Свобода*. 12.11.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kontrnastup-zsu-na-pivdni-minoborony-viyna/32127919.html> (дата звернення: 20.08.2025)].

19. DeepStateMap: Karta boiovykh dii v Ukraini. Stan linii frontu na 30 serpnia 2022 r. URL: <https://deepstatemap.live> [in Ukrainian].
[DeepStateMap: Карта бойових дій в Україні. Стан лінії фронту на 30 серпня 2022 р. URL: <https://deepstatemap.live> (дата звернення: 20.08.2025)].
20. Watling, J., Danylyuk, O. & Reynolds, N. Preliminary Lessons from Ukraine's Offensive Operations, 2022—23. *RUSI*. 2024. URL: <https://static.rusi.org/lessons-learned-ukraine-offensive-2022-23.pdf> (дата звернення: 20.08.2025).
21. Bryfinh Syl oborony Ukrainy. *Viiskove telebachennia Ukrainy*. 01.09.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3cGTzKpzO-0> [in Ukrainian].
[Брифінг Сил оборони України. *Військове телебачення України*. 01.09.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3cGTzKpzO-0> (дата звернення: 20.08.2025)].
22. Reynolds, N. & Watling, J. Preliminary Lessons from Ukraine's Offensive Operations, 2022—23. *RUSI*. 2023. URL: <https://static.rusi.org/lessons-learned-ukraine-offensive-2022-23.pdf> (дата звернення: 20.08.2025).
23. Sauer, P. Putin announces partial mobilisation and threatens nuclear retaliation in escalation of Ukraine war. *The Guardian*. 21.09.2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/21/putin-announces-partial-mobilisation-in-russia-in-escalation-of-ukraine-war> (дата звернення: 20.08.2025).
24. Boffey, D. "We have a window": Ukraine's forces press their momentum on Kherson's frontline. *The Guardian*. 21.10.2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/21/we-have-a-window-ukraines-forces-press-their-momentum-on-khersons-frontline> (дата звернення: 20.08.2025).
25. Yankovskiy, O. "Panichni nastroi zrostaui": Yak na okupantiv vplyvaie prosuvannia ZSU na Khersonschyni? *Radio Svoboda*. 08.10.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novynu-pryazovuva-zvil%CA%B9nennya-khersonshchyna-zsu-nastup/32070504.html> [in Ukrainian].
[Янковський О. «Панічні настрої зростають»: Як на окупантів впливає просування ЗСУ на Херсонщині? *Радіо Свобода*. 08.10.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novynu-pryazovuva-zvil%CA%B9nennya-khersonshchyna-zsu-nastup/32070504.html> (дата звернення: 20.08.2025)].
26. Na Khersonshchyni syly oborony Pivdnia zvilnyly ponad 90 naselenykh punktiv, v yakykh meshkaiut ponad 12 tys. osib. *Ministerstvo oborony Ukrainy*. 24.10.2022. URL: https://t.me/ministry_of_defense_ua/2495 [in Ukrainian].
[На Херсонщині сили оборони Півдня звільнили понад 90 населених пунктів, в яких мешкають понад 12 тис. осіб. *Міністерство оборони України*. 24.10.2022. URL: https://t.me/ministry_of_defense_ua/2495 (дата звернення: 20.08.2025)].
27. Miller, S. Russian forces must retreat from the Dnipro before winter — or face defeat. *Wavell Room*. 01.11.2022. URL: <https://wavellroom.com/2022/11/01/russia-must-retreat-dnipro> (дата звернення: 20.08.2025)].
28. Russia names air force general to lead its forces in Ukraine. *Reuters*. 08.10.2022. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-names-air-force-general-lead-its-forces-ukraine-2022-10-08/> (дата звернення: 20.08.2025).
29. Russian Offensive Campaign Assessment. *Institute for the Study of War*. 31.10.2022. URL: <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-october-31> (дата звернення: 20.08.2025).
30. Russia says it repelled Ukrainian offensive in Kherson region. *Reuters*. 22.10.2022. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-it-repelled-ukrainian-offensive-kherson-region-2022-10-22/> (дата звернення: 20.08.2025).

31. Trevelyan, M. Russia abandons Ukrainian city of Kherson in major retreat. *Reuters*. 09.11.2022. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-orders-pullout-west-bank-dnipro-kherson-2022-11-09> (дата звернення: 20.08.2025).
32. Hird, K., Mappes, G., Stepanenko, K., Williams, M., Klepachuk, Y., Carl, N. & Clark, M. Russian Offensive Campaign Assessment, November 9. *Institute for the Study of War*. 09.11.2022. URL: <https://www.understandingwar.org/background/russian-offensive-campaign-assessment-november-9> (дата звернення: 20.08.2025).
33. U Zelenskooho ne bachat oznak deokupatsii Khersona. *Radio Svoboda*. 09.11.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-u-zelenskooho-ne-bachat-oznak-deokupatsiji-her-sona/32122879.html> [in Ukrainian].
[У Зеленського не бачать ознак деокупації Херсона. *Радіо Свобода*. 09.11.2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-u-zelenskooho-ne-bachat-oznak-deokupatsiji-her-sona/32122879.html> (дата звернення: 20.08.2025)].
34. Ukraine: Russians Pillage Kherson Cultural Institutions. *Human Rights Watch*. 20.12.2022. URL: <https://www.hrw.org/news/2022/12/20/ukraine-russians-pillage-kherson-cultural-institutions> (дата звернення: 20.08.2025).
35. Newdick, T. Ukraine Liberates Kherson, Antonivskiy Bridge Knocked Down In Russian Retreat (Updated). *The War Zone*. 11.11.2022. URL: <https://www.twz.com/ukraine-liberates-kherson-antonivskiy-bridge-knocked-down-in-russian-retreat> (дата звернення: 20.08.2025).
36. Beaumont, P. & Koshiw, I. Ukrainian troops approach outskirts of Kherson after taking key town. *The Guardian*. 10.11.2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/10/ukraine-capture-snihurivka-kherson-russia-war> (дата звернення: 20.08.2025).
37. Habeshian, S. Ukraine celebrates as troops enter Kherson after Russian retreat. *Axios*. 11.11.2022. URL: <https://www.axios.com/2022/11/11/russia-kherson-troops-withdraw-kremlin> (дата звернення: 20.08.2025).
38. Акимова, Ю. & Гурковська, Н. У Херсоні хотуються “zhest dobroï voli”? Yakykh “neprostykh rishen” chekaty vid okupantiv. *РБК-Україна*. 19.10.2022. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/her-soni-gotuetsya-zhest-dobroyi-voli-kih-1666185381.html> [in Ukrainian].
[Акімова Ю., Гурковська Н. У Херсоні готуються «жест доброї волі»? Яких «непростих рішень» чекати від окупантів. *РБК-Україна*. 19.10.2022. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/her-soni-gotuetsya-zhest-dobroyi-voli-kih-1666185381.html> (дата звернення: 20.08.2025)].
39. Russia says it has completed retreat from Kherson. *Reuters*. 11.11.2022. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-it-has-completed-retreat-kherson-2022-11-11/> (дата звернення: 20.08.2025).
40. Haynes, D. Ukraine “preparing” for Russia to invade from north, top commander says. *Sky News*. 17.12.2022. URL: <https://news.sky.com/story/ukraine-preparing-for-russia-to-invade-from-north-top-commander-says-12769459> (дата звернення: 20.08.2025).

Надійшла / Received 27.10.2025

Serhii RUDKO

Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History), Docent,
Lecturer at the Department of Tactical and Specialist Disciplines,
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy (Lviv, Ukraine)
serhii.rudko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4734-4276>

KHERSON OFFENSIVE OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE (AUGUST 29 — NOVEMBER 11, 2022)

The purpose is to reconstruct the course of the Kherson offensive operation of the Armed Forces of Ukraine, which lasted from August 29 to November 11, 2022, and to determine its strategic, operational, and tactical significance in the context of the Russo-Ukrainian war. **The research methodology** is based on the principles of historicism and impartiality, employing the problem-chronological method and methods of military science: operational-strategic and tactical-combat analysis, assessment of force ratios, study of combat operations within the framework of “centers of gravity” and logistical hubs, as well as source criticism. **The scientific novelty** lies in a comprehensive study of the combat operations on the right bank of the Kherson region and adjacent areas of the Mykolaiv region in the autumn of 2022, an analysis of the interaction between mechanized, artillery, aviation, and special units of the Armed Forces of Ukraine, an assessment of the organization of the Russian troops’ withdrawal, and the strategic consequences of the liberation of Kherson. In addition, a comparative analysis of the Kherson offensive and the Slobozhan counteroffensive operations has been conducted, which makes it possible to identify the common and distinctive features of both campaigns and to determine their place in the evolution of Ukrainian operational art. **Main results.** The Kherson offensive operation became the first large-scale offensive campaign of the Armed Forces of Ukraine within the strategic deployment of the war. It was conducted under conditions of a well-fortified enemy defense and relied on the systematic destruction of the logistics and command posts of the Russian army using precision weapons, primarily HIMARS rocket systems. Ukrainian command combined deep strikes against rear areas with the gradual advance of mechanized and artillery units. Western military-technical assistance played an important role, ensuring the effectiveness of the operation. The culmination was the liberation of the city of Kherson and the entire right-bank part of the region, with a total area of more than 6,000 square kilometers. Enemy losses in equipment and manpower were among the highest in the war at that time, while the Russian withdrawal had significant psychological and strategic consequences. The article offers a comprehensive analysis of this operation in southern Ukraine, based on verified sources and modern methods of war-historical research.

Keywords: *Russia’s war against Ukraine, Kherson offensive, Armed Forces of Ukraine, military strategy, Western assistance.*